

СТРАНИЦИ ОТ ИСТОРИЧЕСКИТЕ СЪЧИНЕНИЯ

„Твърде често е задаван въпросът, какво е гражданското положение на циганите в Османската империя, като на този въпрос не се дава еднозначен отговор. Проблемът е сложен, тъй като циганите действително заемат особено положение в цялостната социално-административна организация на империята. Независимо от деленето на две основни категории на населението („правоверни“ и „рая“) циганите притежават свой, доста специфичен статут, който заема двойствено положение, без да се вписва в тези две основни категории. Циганите се обособяват по етнически принцип (нещо твърде рядко за законите на Османската империя) и поради спецификата на техния религиозен живот (по думите на Евлия Челеби „с християните славят Великден, с мюсюлманите Курбан байрам, а с евреите Шума байрам“) при тях не съществува рязко разграничение между мюсюлмани и християни (и съответно и при плащаните данъци и общ социален статут). Като цяло те по-скоро се доближават до покореното местно население, с малки привилегии за циганите-мюсюлмани (и доста по-големи за обвързаните с армията). Въпреки това циганите получават възможност да запазят редица свои етнокултурни характеристики, например чергарския начин на живот, определени традиционни занятия и т.н., а като цяло, погледнато в сравнителен план, гражданското положение на циганите в Османската империя определено е много по-благоприятно за тях, отколкото за техните събратя в Западна Европа през същия исторически период (средновековието). Всъщност, както неведнъж е отбелязвано, в повечето случаи проблемите в Османската империя идват не толкова от законите, колкото от тяхното приложение на практика. Типичен пример в това отношение е робството. Въпреки че по своя официален статут циганите в Османската империя (както впрочем и българите) не са робци, доста чести са били случаите, когато те са били продавани в робство. Многократно е цитирано едно описание на Ханс Дерншвам от 1533 г., който е видял група цигани, оковани във вериги и доведени на пазарите за робци, защото

то не са си платили харача.“

*Из „Циганите в България“
от Елена Марушиакова и Веселин Попов,
С., 1993, 78 – 79.*

„По-интересно е миналото на циганите. Тяхното заселване в Сливен е много по-старо от това на евреите. Те се загнездват тук след окончателното поселване на турците в тоя край. Дали предшестват тукашните арменци, това е съмнително. От факта, че циганите се заселват на запад от първите български махали на новия Сливен, се види, че те са дошли в града най-рано през края на XV век и ще предшестват заправянето на Кумлука, още повече, че по правило циганите винаги са заселвали краищата на заселищата. Наводняването на полуострова от тях е също тъй пряко свързано с идването на турците. Това се вижда и от смесения им говор с внушителни следи от гръцки език. И действително, зачувани в Македония още от първата половина на XIV век, те ще са се разпространили там от самата Гърция. Сами себе си те наричат и ромеи, еднакво с гърците, които си прикачат това име като напомнящо римското величие и влияние в полуострова. За разпространението на циганите в полуострова някои писатели отиват до крайности, като зле тълкуват местната номенклатура и загадъчните малоазийски имена.

През последния период на българското войничество (авторът има предвид войнуците) вероятно след танзимата (1839 г.), в Сливенско, особено в Жеравна, с дълга да се ходи ежегодно в Цариград за пасене на султанските коне и за косене на ливадите му са се занимавали само циганите. От това време е останал и терминът черибашия, даван на главата или старейшината на циганските общини, когато всъщност черибашия по турски значи глава на войска, войвода.“

*Из „Опит за история на град Сливен“,
т. I от г-р Симеон Табаков.
Второ издание. С., 1986, 306 – 307.*

ВЪПРОСИ И ЗАДАЧИ:

1. Систематизирайте различните теории за произхода на циганите. Коя е причината за съществуването на толкова много версии?
2. Кога се появяват ромите на Балканите, какви са резултатите от контактите им с местното население?
3. Анализирайте статута на ромите в Османската империя в контекста на социалната структура на османското общество.
4. Как се изразява религиозният синкретизъм при ромите? Какво е отношението на официалните представители на християнството и исляма към тях?
5. На какво се дължи отвореността и еkleктичността на ромската култура? Как си обяснявате устойчивостта на ромската идентичност през вековете.